

KENT ORTAMINDA FOLKLORUN GÖRÜNÜMLERİ: GÜN OLGUSU*

Reflections of Folklore in the Urban Areas: The Concept of “Gün”

Dr. Öğr. Üyesi Nükte Sevim DERDİÇOK**

ÖZ

18. yüzyılda Avrupa’da başlayarak 19. yüzyılda ivme kazanan ve 20. yüzyılın sonlarına kadar Türkiye’de de hâkim olan romantik köycü söylem, ilk dönem derleme çalışmalarının köy veya kırsal mekân odaklı olması ile neticelenmiştir. Kültürel öğelerin en âri hâlinin köylerde bulunduğu düşüncesi ile folkloru köyün sınırlarına hapseden ve folklorun alanlarını belirli kalıplar çerçevesine sığdıran bu anlayış, yaşanan kentleşme süreçleri ile birlikte değişmeye başlamıştır. Sanayileşmeyle beraber hızlı ve radikal değişimlere sahne olan Türkiye’de insan hareketliliği, göçler, büyükşehir sayılarının artırılması ve köylerin mahallelere dönüştürülmesi gibi birtakım kültürel, ekonomik, siyasi ve fiziki/coğrafi etkenler sonucunda kent ile kırsal alanlar arasındaki sınırların giderek belirsizleşmesi durumu, kültürün en saf ve bozulmamış hâlinin köylerde (çepelerde) aranması gerektiği algısını da yavaş yavaş yıkmaya başlamıştır. Söz konusu algı değişimi, ilk olarak halk bilimcileri derleme alanlarının ve kaynak kişilerinin (sözlü kaynaklarının) yok olduğu düşünce-sine sevk etse de sonrasında “kent folkloru” terimi üretilmiş ve folklor, kent, kentsel alanlar ve kent insanı ile de ilgilenmeye başlamıştır. Aynı zamanda günümüzde kentsel nüfusun %92’lerde seyretmesi ve ilerle-yen dönemlerde bu oranın %95’lere ulaşmasının bekleniyor olması, kültürel öğelerin sadece kırsal alanlar-da yaratılıp üretilmeyeceğini akla getirmektedir. Kültürel unsurları yaratan ve aktaran bireyler, yaşadıkları mekânlara göre üretimlerini devam ettirmekte, bu mekânların kırsal veya kentsel olma durumları, söz konusu unsurların birtakım değişimler yaşamasına yol açmaktadır. Nüfusun büyük çoğunluğunun kentsel alanlarda ikâmet ettiği bir dönemde kendisini yaratan ve aktaran bireylerden bağımsız düşünilemeyecek olan kültürel unsurların bir kısmı, bağlamsal özellikler içerisinde değerlendirilmesi gereken mekânlarına bağlı olarak artık uygulanmamakta bir kısmı ise yeniden kurularak veya değişime uğrayarak sürdürülmektedir. Her ne şekilde olursa olsun bizleri kentin tüm parametrelerini bir arada düşünmeye sevk eden kent folkloru, kentin tüm heterojen yapısını da bünyesinde barındırmaktadır. Kent folkloru içerisinde değerlendirilmesi gereken geleneksel uygulamalardan bir tanesi de genellikle kadınlar tarafından düzenlenen gündürlerdir. Kısaca; kent ortamının yaratımı olan; genellikle kadınlar tarafından düzenlenmekle birlikte kimi örneklerde erkeklerin de katılımcı olarak görülebildiği; pek çok işleve sahip; yeme içme, giyim kuşam, zaman-mekân, tasarruf aracı, eğlence (dans ve müzik), sözlü kültür ürünleri, iletişim gibi müstakil yapılar üzerine kurulan toplantılar şeklinde tanımlamanın mümkün olduğu gündür (ilk şekli ve isimlendirilmesi ile kabul günleri), Osmanlı İmparatorluğu’nun son yıllarından Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar İstanbul başta olmak üzere sadece büyük kentlerde uygulanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde kentlerden kasabalara (ilçelere) ve sonrasında da köylere yayılan gündür, kent ortamında folklorun önemli temsil alanlarından biri olmakla beraber aynı zamanda bizzat geleneksel bir uygulama örneği teşkil etmektedir. Bu örnek, uygulamanın kendisinin kent ortamında yaratılan ve aktarılan geleneksel bir toplantı olmasının dışında, ihtiva ettiği ve yukarıda bahsedilen müstakil yapılarının yarattığı ve aktardığı ile de kentsel ortamlarda folklorun nasıl temsil edildiğini gözler önüne sermektedir. Buradan hareketle, çalışmada kent ile gün ilişkisi ele alınarak kent ortamında gün olgusu üzerinden folklorun nasıl temsil edildiği ve sergilendiği örneklendirilecektir. Bahsedilen örneklendirmeden önce kentleşme ve kentlerin de folklorun araştırma alanına dâhil edilmesi süreçleri hakkında bilgi verilecek; uygulamanın “kabul günü” şeklindeki “gün” biçimine dönüşmesi bu süreçlerle paralel olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kent, kent folkloru, gün, geleneksel uygulamalar, kadın.

ABSTRACT

The romantic peasant speech that began in Europe in the 18th century and gathered momentum in the 19th century and was dominant in Türkiye in the 20th century, resulted in the early collection work focusing on villages or rural places. To the end that the purest state of cultural features were found in villages, this

* Bu makale, Ege Üniversitesi SBE Türk Halk Bilimi ABD’de Prof. Dr. Mehmet Temizkan danışmanlığında Nükte Sevim Derdiçok tarafından hazırlanıp sunulan “Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Geliş tarihi: 9 Mart 2022 - Kabul tarihi: 22 Ocak 2024

Derdiçok, Nükte Sevim. “Kent Ortamında Folklorun Görünümleri: Gün Olgusu”, *Milli Folklor* 142 (Yaz 2024): 27-38

** İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye, nakte.derdicok@izu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3020-3226.

understanding incloses folklore to the borders of the village and puts fields of folklore into certain mould frames, has begun to change through urbanization processes. Türkiye's situation, which has witnessed rapid and radical changes through industrialization, borders between urban and rural areas are becoming increasingly indistinct as a result of some cultural, economic, political and physical/geographical factors such as a human action, migration, the increase of the number of metropolitan cities and transforming villages into neighborhoods. It has also begun to gradually destroy the sense that its purest condition should be sought in the villages (peripheries). Although this change in sense initially led folklorists to think that the compilation areas and informants (oral sources) disappeared, the term "urban folklore" was later produced and began to deal with folklore, the city, urban areas and urban people. At the same time, the fact that the city population is around 92% today and this ratio is expected to reach 95% in the future brings to mind whether cultural elements can only be created in rural areas. Individuals, who create and transmit cultural features, are going on producing according to places they live in, and the rural or urban status of these places causes these elements to experience some changes. In a period when the majority of the population stayed in urban areas, some of the cultural elements that can't be considered independently of the individuals who create and transmit them, are no longer applied depending on the urban spaces that should be evaluated within the contextual features, and some of them are maintained by being re-established or undergoing change. By any case, the urban folklore, which refers us to think about all the parameters of the city together, also includes the entire heterogeneous structure of the city. One of the traditional practices that should be evaluated within the urban folklore is the day usually organized by women. Finally, the creation of the urban environment, although it is frequently organized by women, in some cases men can be seen as participants that have many functions. Special days when it is possible to define meetings established on functions like eating and drinking, clothing, time-space, means of saving, entertainment (dance and music), oral cultural products, communication (accepted days with its first form and naming), such as the Ottoman Empire, that ruled in big cities from its last years to the first years, especially in Istanbul. During the historical process, the days that expand from cities to towns (districts) and then to villages, are one of the important representations of folklore in the urban environment, but also presents an example of traditional practice. This example reveals how folklore is represented in urban environments, with the creation and transfer of the above-mentioned involved structures it contains, apart from the practice itself being a traditional meeting created and transmitted in the urban environment. From this point of view, this study discusses and exemplifies the relationship between the city and the day and how folklore is represented and exhibited in the urban environment through the day effect. Before the mentioned exemplification, information will be given about the processes of urbanization and the inclusion of cities in the field of folklore; the transformation of the application from the "kabal günü" to the "gün" will be handled in parallel with these processes.

Key Words

Urban, urban folklore, gün, traditional practices, woman.

Giriş

18. yüzyılda Fransız filozof Jean-Jacques Rousseau'nun şehrin yozlaşmış biçimlerine karşın kırsalın sadeliğini övmesi ile başlayan romantik köycü söylem, 19. yüzyılın sonlarında Avrupa'da ivme kazanmıştır. Özellikle iki savaş arası dönemde doruk noktasına ulaşan köycü söylem ve akımlar, Türk milliyetçiliği dâhil olmak üzere pek çok milliyetçi hareket tarafından benimsenmiştir. Bu benimseme, kültür ve kimliğin kökenlerinin köylerde veya kırsal alanlarda bulunabileceği düşüncesini beraberinde getirmiştir. Türk milliyetçiliği ile 1908-1918 yılları arasında ortaya çıkan köycü düşünce, 1940'larda Köy Enstitüleri ile şekillenerek köyün yeniden canlandırılmasıyla eş anlamlı olarak nitelendirilebilecek "romantik milliyetçilik" temelinde içselleştirilmiştir. Kentlerin etnik, kültürel ve ekonomik anlamda heterojen yapılar olmaları dolayısıyla söz konusu köycü söylem kabul görmüş, 1930'lardan itibaren kültürün saf ve bozulmamış hâlinin köylerde aranması gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. "Kırları saflığın bozulmamış kültürel değerlerin bir deposu olarak gören anlayış", kentlere ve kentleşmeye karşı hazin duyulmasına yol açmıştır. 20. yüzyılın sonlarında sanayileşme ile birlikte hız kazanan kentleşme ve köylerin tasfiyesi, toplumsal dönüşümlere; bahsedilen anlayışların değişmesine ve fikir ayrılıklarının yaşanmasına neden olmuştur. Köyü saflığın simgesi olarak benimseyen anlayış, kentlerin köylere bağımlı olduğunu öne sürmüştür.

Aynı zamanda Türk aydınlarının “halka gitme” düşüncesi de uzunca bir süre köycü söylemin hâkim anlayış olmasına sebep olmuştur (Karaömerlioğlu 2021: 35-187; Ateş 2021: 68-155).

Kültürün saf, bozulmamış, ilk hâlinin köylerde aranması gerektiği anlayışına paralel olarak ilk dönem derleme çalışmalarının köy ve kırsal ile çerçevelendirilmesi sonucunda halk bilimi çalışmaları da köylü ve köy yaşamı ile bağlantılı olacak şekilde ele alınmıştır. Bu yaklaşım, yukarıda kısaca bahsedilen anlayışlarla ilişkilendirilmiştir. Gürçayır Teke'nin de belirttiği üzere Cumhuriyet'in ilk yıllarında köyün âri kültürün merkezi, köylünün ise bozulmamış bireyler olarak kabul görmesi, halka gitmenin köylere gitmek ile eş anlamlı olacak şekilde ilişkilendirilmesi ve dolayısıyla da kültürel unsurların bu alanlarda bulunmasının düşünülmesi neticesinde söz konusu unsurların yine bu alanlarda derlenmesi şeklinde sonuçlanmıştır (2020: 252-254).

Köy romantizminin baskın olduğu bu süreç, folkloru ve alanlarını sınırlandırmıştır. Sadece sınırlandırmakla da kalmamış, Oğuz'un ifadeleriyle kent uzun bir süre halk bilimciler tarafından kültürü yok eden bir unsur olarak görülmüştür. Buna karşılık köy ve kırsal alanlar kentin yok ediş mekanizmasına bir direnme aracı olarak algılanmıştır. Günümüz dünyasının hızlı bir şekilde kentleşmesi ise köy nüfuslarını giderek azaltmış; bunun sonucunda halk bilimciler öncelikli olarak derleme alanlarının azaldığını düşünmüşlerdir. Ancak sonraki dönemlerde “kent folkloru” terimi üretilebilmiştir. Terimin üretilmesi ile birlikte de bu yönde birtakım çalışmalar yapılmaya başlamıştır (2019: 21-22). Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi ile ilgili sınıflandırmasında kent yaşamıyla ilgili başlıklar açması (1977: 17-201), Özkul Çobanoğlu'nun yurtlarda anlatılan memorat ve efsanelerin işlevlerini incelemesi (1999: 69), Metin Ekici'nin folkloru köy ile sınırlandırmayıp kenti de derleme alanı olarak görmek gerektiğini ifade etmesi (2004: 26) ve Ezgi Metin'in “kent folkloru” ifadesini de kullanarak doktor folkloru örneği üzerinden kent ortamındaki folklorik unsurları ele alması (2006: 34-38) öncülüğünde kentsel ortamlar da derleme mekânı hâline gelmiş, folklor disiplini saha olarak kentle de ilgilenmeye başlamıştır.

Kentsel meslek gruplarıyla çalışmalar yapan Martin Laba, halk bilimcilerin kenti incelemedeki en büyük sorunlarının “halk” teriminin kavramsal zorluklarından ve çağrışımlarından kaynaklandığını ifade ederek “kent folkloru” çalışmalarının sınırlarının genişletilebilmesi ve anlaşılabilirliği için “halk” teriminin tekrar ele alınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Martin Laba'ya göre kentin karmaşıklığı, alt kültür katmanları, geleneksel olan ve olmayan unsurları, kitle iletişim araçları, popüler kültür unsurları ve etkileri gibi farklı dinamikler, kent folklorunun karşıtı değil; bileşenleridir. Kent folkloru, iletişim aracılığıyla bir arada bulunan tüm alt kültürlerden ve bunlara ait unsurlardan beslenmektedir. Laba, kent folkloru içerisinde şehrin ortaya koyduğu ruh hâli, gelenek ve görenekler ile bunlarla aktarılan tutum, davranış ve duyguların bir bütün hâlinde ele alınması gerektiğine dikkat çekerek söz konusu inceleme alanının genel çerçevesini de çizmeye çalışmaktadır (1979: 158-169).

Laba'nın açıklamalarıyla bağlantılı olarak düşünüldüğünde, en basit şekli ile “*kent ortamında yaratılan ve aktarılan halk bilgisi ürünleri şeklinde*” (Derdiçok 2022: 37) ele alınabilecek kent folklorunun inceleme alanlarından biri de genellikle kadınlar tarafından düzenlenen ve uygulanan günlerdir.

“Kadın günü”, “kabul günü”, “altın günü”, “gün” gibi tarihsel, işlevsel ve uygulamanın çeşitlerine göre farklı adlandırılmalar ile karşımıza çıkan bu toplantılar, günümüzde uygulamanın yaratıcısı ve aktarıcısı olan kadın grupları tarafından genellikle “gün” şeklinde ifade edilmektedir. Bahsedildiği şekliyle ifade edilen bu uygulama, katılımcıla-

rını genellikle gönüllü ve yaş, doğum yeri, meslek, eğitim, medenî hâl gibi her tür demografik gruptan kadınların oluşturduğu ancak bazı durumlarda erkeklerin de katılımcı olarak görülebileceği; çoğunlukla üç veya dört kişiden çok olan grupların meydana getirdiği ve bu gruplar tarafından önceden belirlenen sıralama, mekân ve zaman özelliklerine bağlı olarak düzenlenen; yeme içme, giyim kuşam, oyun (dans) ve müzik, iletişim, tasarruf aracı, sözlü kültür ürünleri (fıkra, efsane, kişisel deneyim anlatısı, dedikodu, tavsiye, atasözü vb.) gibi kültürel yaratım ve aktarım unsurlarını barındıran; ekonomik, psikolojik, sosyal, kültürel, eğitimsel ve ideolojik pek çok işleve sahip olan toplanlılardır.¹

Kadın kimliğinin özelliklerini görme, temsil etme ve sergileyebilme imkânı tanıyan ve genellikle kapalı ortamlar olan günler, kültürel, ekonomik ve etnik olarak heterojen yapılar şeklinde nitelendirilen kentsel ortamların üretimi olan yaratımlardır. Tarihsel süreç içerisinde insan hareketliliği ve buna bağlı olarak aktarımların çeşitli alanlara yayılmasının kolaylığı sebebiyle kırsal alanlarda örneklerini görebilmenin mümkün olduğu bu uygulamalar, esas itibarıyla ve ilk şekliyle kentsel alanların “çat kapı” ziyaret şekline çok da uygun olmayan yapısal özelliklere sahip olması bakımından kentlerin kendine özgü bir ziyarete biçimine dönüşmüştür.

Kentsel ortamların folklor malzemesi üretmediğini öne süren yaklaşımlara karşı verilebilecek en açık örneklerden biri olan bu ziyaret biçimi, kent ortamında karşılaşılabilecek bir halk bilgisi unsuru olmanın yanı sıra folklorun temsili için de uygun ortamlar yaratmaktadır. Uygulamanın bütünü oluşturulan yapısal kısımları ve kadınların kendi aralarında oluşturdukları dil ve kodlar, yardımlaşma-dayanışma örnekleri gibi pek çok unsuru ile günler, kent folkloru içerisinde değerlendirilmesi gereken geleneksel uygulamalardan biridir. Günün kent folkloru içerisinde değerlendirilmesinin gerekliliklerine ve nedenlerine odaklanan bu çalışmada da kentleşme süreçleri ve buna bağlı olarak gelişen kent folkloru kapsamında bahsedilen uygulamanın “kabul günü”nden “güne” uzanan tarihsel yolculuğu da ortaya konmuştur.

Kent ve Gün İlişkisi

Cumhuriyet’in ilk yıllarında %20’si kentli olan nüfusu, yaklaşık 90 yıl içerisinde %80’e ulaşan ve hâlâ da kentleşme sürecini devam ettiren (Çavuşoğlu 2014: 83) Türkiye’de yakın zamana kadar kentsel alanlarda yaşayan insan nüfusu 40 milyonu aşkındır (Işık ve Pınarcıoğlu 2018: 95). Diğer bir deyişle günümüzde kentlerde yaşayanların oranı %92 iken köylerde yaşayanları ise %8’lere kadar gerilemiştir (Oğuz 2019: 73). 1950 yılından itibaren giderek artan kent nüfus oranı, 2010 yılından sonra birtakım yapısal ve fizikî sebeplerle daha da artış göstermiştir. Altundere’nin ifadelerine göre 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı *Büyükşehir Kanunu* ile ülkedeki büyükşehir sayısı otuza yükseltirken köyler de mahalleye dönüştürülmüştür. Böylelikle kırsal alanlar da kentsel alanlara dâhil edilmiş ve kent nüfusunun oranı artırılmıştır (2020: 192). Fizikî ve coğrafi olarak kentin alanına dâhil edilen kırsal mekânlar, kentin bir parçası hâline gelmekte ve böylece kent ile kırsal arasındaki sınırlar belirsizleşmektedir. Nüfusta meydana gelen bu artış ve yaşanan bölgelerin değişmesi, köy ile kent arasındaki sınırların belirsizleşmesi, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel kanallarda da değişimlere kapı aralamak anlamına gelmektedir.

Kentleşme sürecinin geç başlaması neticesinde oldukça dinamik ve radikal biçimlerde değişen kentsel alanlar, değişimi sadece fizikî ve toplumsal yapı özelinde değil; aynı zamanda kent kimliği, belleği ve kültürü noktasında da yaşamaktadır (Çavuşoğlu 2014: 18). Söz konusu değişimler, bahsedilen unsurların kimi zaman yok edilmesi kimi zaman ise yeniden kurularak kentsel alanların ve bağlamsal dinamiklerin özelliklerine

göre dönüştürülmesi şeklinde teşekkül etmektedir. Zira kentleşme süreci sadece nüfus hareketliliğinden ibaret değildir; kentleşme, toplumsal yapıya etki eden ekonomik, siyasî ve sosyal anlamda pek çok dinamikte de değişim yaşanmasına sebep olan çok katmanlı bir süreçtir.

Hâlihazırda nüfusun %80'i kentlerde yaşarken ve ilerleyen dönemlerde bu oranın %95'lere ulaşması beklenirken kültürel yapılanma ve geleneksel uygulamaları, sadece kırsal alanların üretimi olarak kabul etmek, insan hareketliliğini ve tarihsel parametreleri yok edici olarak görmenin ötesine geçememek anlamına gelmektedir. Kültürel öğelerin yaratıcısı ve aktarıcısı olan bireyler, mekân olarak -kırsal veya kentsel olsun- her nerede yaşarlarsa yaşasınlar üretime devam etmektedirler. Bu noktada göz önünde bulundurulması gereken hususlardan biri, kentlerin fizikî sınırlarının giderek belirsizleşmesi meselesidir. Genç vd. tarafından kaleme alınan “Kentlerin Türkiye’si: İmkânlar, Sınırlar ve Çatışmalar” isimli kitapta belirtildiği üzere merkez ile çeperi arasındaki sınırların belirsizleşmesi, bu alanların etkileşimini oldukça sıklaştırmaktadır (2021: 29). Etkileşimin sıklaşması, kültürün en saf ve bozulmamış hâlinin köylerde (çeperlerde) aranması gerektiği algısını da yıkmaktadır; çünkü, sınırların belirsizleşmesi sadece coğrafi bir durum değildir. Bahsedilen belirsizleşme durumu, insan hareketliliğine bağlı olarak farklı yerleşim bölgelerindeki kültürel unsurların birbirleri arasında geçiş yaşamasına yol açmaktadır. Göç, kitle iletişim araçları, ulaşım araçları gibi etkenler sayesinde hem fizikî olarak yaklaşmanın sağlanmış olması hem de bilgi ulaşımının kolaylaşması, her anlamda sınırları ortadan kaldırmaktadır.

Mekânın kırsal veya kentsel olarak değişimi, bağlamsal yapıda farklılıklara yol açmaktadır. Özellikle “kent folkloru” teriminin inceleme alanına dair parametre, mekân üzerine kurgulanmaktadır. Bu parametre ise nüfus, ekonomi, siyasî yapılanma, toplum yapısı, gelenekler, kültürel öğeler gibi pek çok dinamiğin değişimini sağlamaktadır. Dolayısıyla kenti anlamadan kentin yaratımı olan hiçbir unsuru tam mânâsıyla anlamak mümkün görünmemektedir. Esgin ve Sarı tarafından kaleme alınan “Takdim: Kent, Mekân, Kuram ve Güncel Yorumlar” başlıklı yazıda, “*Sosyal hareketlerin, fikirlerin, ideolojilerin, ilişki ağlarının, üretim yapılarının ve kültürel dokuların mekânı*” (2016: 9) olarak ele alınan kentler, günümüzde tüm toplumsal süreç ve oluşumları etkiledikleri için kentleri anlamak, toplumları anlamak anlamına gelmektedir. Aynı zamanda kentsel süreçleri (kentleşme gibi) takip etmek de toplumların hangi yöne doğru değişim yaşadıklarını anlamada önemli ipuçları vermektedir. Zira Önkâl’in da belirttiği üzere kent, kent sâkinlerinin yaşam tarzlarını belirlediği gibi kent sâkinlerinin kentlilik anlayışları da kentin yapısını bir hâyli etkilemektedir (2016: 63). Başka bir ifadeyle üzerinde yaşayan toplumlar tarafından şekillendirilen kent mekânları, aslında “*kültürel birikimin ve toplumsal ilişkilerin*” birer yansıtıcısı, aynasıdır (Karakaş 2019: 19). Kentlerin her bir bölgesi, içinde yaşayanların karakter özelliklerinden beslenmekte, kendisini oluşturan nüfusa özgü karakteristiklerle bezenmektedir (Park 2020: 42). Bu durumda da kentle ilgili eleştirilerin asıl hedefi kent mekânlarından ziyade kent insanıdır. Mekâna belirli özellikler kazandıran insan olduğu için kentlerin kişileştirilerek eleştirildiğini söylemek mümkündür.

Hızlı bir şekilde devam eden kentleşme sürecinin kentlerin karmaşık yapısını daha da karmaşık hâle getireceği ve bu sebeple kent ortamındaki kültürel yapılanmaların çözümlenmesinin giderek zorlaşacağı anlayışı (Yörükân 2006: 49) kent mekânlarının folklorun inceleme alanı dışında bırakılmasını değil; bu ortamlara ait halk bilgisi ürünlerinin çok daha titizlikle incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Kentin bahsedilen karmaşık yapısını oluşturan tüm parametreler de kent folkloruna dâhil edilip incelendiği

sürece kentin üretimi olan ve kent ortamında aktarımı devam ettirilen herhangi bir halk bilgisi ürününün de tüm dinamikleri ile ele alınmasında herhangi bir engel olmayacaktır.

Nüfusun %20'sinin kentli olduğu süreçten ve hatta daha öncesinden kaynağını alan günler (ilk şekliyle kabul günleri), uygulama sırasında yaratılan, aktarılan ve korunan uygulamalar, inanmalar ve sözlü kültür ürünleri (dedikodu, tavsiye, kişisel deneyim anlatısı, fıkra, efsane, atasözü gibi), kadınlar arasındaki iletişim/etkileşim ağları, uygulamayı meydana getiren katılımcı (çoğunlukla kadınlar, bazen çocuklar, nadiren erkeklerin karakter, davranış, kimlik özellikleri ile psikolojik karakteristikleri), yeme içme, giyim kuşam, iletişim, tasarruf aracı, dans ve müzik, zaman ve mekân yapıları ile kent ortamında folklorun önemli temsil alanlarından biri hâline gelmiştir. Günler, kültürel yaratım ve aktarım açısından sınırları olmayan ve süreklilik taşıyan uygulamalardan bir tanesidir.

İlk şeklinin “kabul günü” ismiyle ve günümüzdeki şeklinden birtakım farklılıklarla uygulandığı ifade edilen günler, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarından Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerde düzenlenmiştir (Cengiz 2016: 11). Uygulamanın bu hâli, günümüzdeki şeklinden farklılıklar göstermekle beraber söz konusu toplantıların kentin yaratımı olduğunu ortaya koyacak özelliklere sahiptir.

Kabul günleri, toplantıların günümüzdeki uygulanış şeklinden farklı olarak daha resmî ve kurallara tabi olan ziyaret şekilleridir. Cengiz'in ifadelerine göre bu tarz uygulamalar, genellikle üst ve orta sosyoekonomik gruplara mensup olduğu kabul edilen kadınlar arasında düzenlenmekteydi. Katılımcı sayısının günlere göre daha yüksek sayıda olabildiği kabul günleri, herkese açık olabildiği gibi önceden sınırı belirlenmiş gruplara özgü olarak da yapılabilmekteydi. Kabul günlerinin en karakteristik özelliklerinden biri ise katılımcı kadınların sosyal statülerine bağlı olarak şekillenmeleridir. Katılımcıların sosyal statülerine göre ziyaret sayıları, katılım istekleri, birbirlerini ziyaret etme biçimleri, gruba üye dâhil edebilme durumları gibi pek çok grup içi iletişim yapısını etkileyen unsur, kadınların veya eşlerinin sahip oldukları sosyal statüleri ile ilişkilidir (2016: 8-9).

Söz konusu geleneksel uygulamayla ilgili ilk çalışmalardan birine imza atan Peter Benedict (*The Kabul Günü: Structured Visiting in an Anatolian Provincial Town*), 1954 yılında araştırma yaptığı kasabanın ilçeye dönüştürülmesi sonucunda devlet görevlileri ile birlikte bahsedilen ilçeye gelen eşlerinin kabul günü uygulamasını ilçelerde de yaydıklarını ifade etmektedir. Benedict, üst sosyoekonomik statü mensubu kadınların tayin vasıtasıyla ilçelerde kabul günlerini yaydıklarını ve zaman içerisinde uygulamanın orta sosyoekonomik statü sahibi kadınlar arasında da yaygın olarak uygulandığını belirtmektedir. İlçeye yeni gelen ve hem ilçe halkına hem de diğer devlet görevlilerinin eşlerine yabancı hisseden kadınların kabul günleri sayesinde bu yabancılaşma hissi ile mücadele ettiklerini vurgulayan Benedict'e göre yerli olmayan kadınlar, kabul günleri aracılığıyla diğer kadınlar ile tanış olmaya ve sosyalleşmeye çalışmışlardır. Uygulamanın yayılma biçimi açısından dikkat çeken bir diğer husus ise kabul günlerinin ilk olarak devlet görevlilerinin eşleri arasında yapılması, sonraki süreçlerde toprak sahibi ağaların ve zengin tüccarların eşleri arasında da yaygınlaşmasıdır. Bu yayılma, kadınların sadece sosyalleşmelerini değil; aynı zamanda hem kendilerinin hem de siyasette veya ekonomide söz sahibi olan eşlerinin statü elde etmeleri açısından oldukça önemlidir (1974: 28-36; Derdiçok 2021: 265-279). Benedict'in günlerin kentsel alanlardan kasabalara yayıldığına dair ifadelerine benzer bir diğer görüş de günlerin ekonomik boyutu ile ilgilenen J. Khatib-Chadidi'ye aittir. J. Khatib-Chadidi de (*Gold Coin and Coffee ROSCA's: Co-*

ping with Inflation the Turkish Way in Northern Cyprus) günlerin 1960'larda büyükşehirlerden küçük kent ve kasabalara yayıldığını ifade etmektedir (1995: 241-261).

Türkiye'nin kentleşme süreçleriyle bağlantılı olarak büyükşehirlerden küçük kent ve kasabalara, hatta günümüzde köylere yayılan bu uygulama, yayılma aralığında 1980'lere kadar sadece üst ve orta sosyoekonomik statüdeki kadınlar arasında yaygınken bu dönemden itibaren alt sosyoekonomik statü sahibi kadın grupları tarafından da uygulanmaya başlamıştır (Cengiz 2016: 8-9). Diğer bir deyişle, uygulama kentlerden kırsala yayılırken uygulama alanının genişliğine ve sıklığına bağlı olarak her gruptan kadın tarafından da işlevsel olarak düzenlenir ve uygulanır olmuştur. Bu genişleme ve uygulama sıklığı sonucunda söz konusu organizasyonların ilk şekli olarak ele alınan kabul günleri de hem isim hem uygulama biçimlerinde dönemsel özelliklerle paralel şekilde birtakım değişim ve dönüşümlere uğrayarak günümüzdeki şeklini almış ve "gün" olarak isimlendirilir hâle gelmiştir.

Kentlerin bünyelerinde kale, bedesten gibi eski ve geleneksel kesimler, yeni kesimler (bir tarafta çok katlı apartmanlar ve bunların oluşturduğu modern siteler diğer tarafta gecekondu semtleri) ve mahalleler gibi farklı yerleşim türlerini barındırmaları (Keleş 2019: 78), uygulamanın yeme içme, giyim kuşam, tasarruf aracı (altın, para gibi maddî karşılığı olanlar; şeker, yağ, çay gibi gıda malzemeleri; battaniye, lif, havlu gibi çeyiz unsurları), zaman-mekân, iletişim, dans ve müzik gibi yapılarının uygulanış biçimlerinin farklılık göstermesine neden olsa da günler, kentlerin her tür yerleşim bölgelerinde kendine has özellikleri ile uygulanmaktadır.

Özellikle kentlerdeki hızlı nüfus hareketliliğine bağlı olarak gelişen yalnızlık duygusu, kent ortamındaki bireyleri yabancılaştırabilmektedir. Farklı bölgelerden gelecek aynı ortamda yaşamaya başlayan bireyler arasında dayanışma, birlik, beraberlik, yardımlaşma gibi kültürel iletişim şekilleri daha da önem kazanmaktadır. Bu anlamda günler, kadınlar arasında söz konusu iletişimin kurulması için önemli bir araç konumundadır. Bilhassa kırsal alanlardan kente göç etmiş kadınlar, tıpkı Benedict'in kendi örnekleminde bahsettiği gibi bir arada buldukları ikâmet alanlarında (mahalle gibi) düzenledikleri komşu günleri vasıtasıyla fizikî anlamda sahip oldukları yakınlığı iletişim/etkileşim açısından da sürdürebilmektedirler. Bu sayede kente ve kent insanına karşı hissettikleri yabancılık duygusu ile bir anlamda baş edebilmekte, kendileri ile aynı aidiyet ve kimlik duygusuna sahip olanlarla bir arada bulunma hâlini devam ettirerek hem kentin heterojen yapısına yeni bir unsur taşımakta hem de psikolojik olarak rahatlama yaşamaktadırlar. Benzer şartlara sahip kadın grupları arasındaki "kader ortaklığı" gündelik hayattan günlere taşınmakta, günün paylaşım alanları ise bu ortaklığı güçlendirmektedir. Kentin heterojen yapısını meydana getiren alt kültür grupları, gün ortamlarında bir araya gelerek ve sosyalleşerek ortak bir mekân ve bellek yaratımında buldukları için farklı alt kültür gruplarına ait kültürel unsurların diğerleri tarafından öğrenilmesi, yaratılması, aktarılması, en azından bilgi olarak edinilmesi ile söz konusu ürünlerin farkındalığı ve sürekliliği de sağlama alınmaktadır. Sadece göç eden bireyler arasında değil; doğma büyüme kentli veya orali olan kadınlar için de günlerin aynı işlevsel özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bilhassa komşuluk ve arkadaşlık üzerine kurulu ilişkilerin baskın olduğu kadın grupları arasında düzenlenen günler, iletişim yakınlığını perçinlediği gibi kadınların sosyalleşebilmelerini ve tasarruf araçlarının söz konusu olduğu günlerde bu araçlar sayesinde ekonomik anlamda kazanç elde etmelerini de sağlamaktadır. Kadınlar arasındaki etkileşimin perçinlenmesi, birbirlerinin çocuklarına bakma, çocuklarını okuldan alma, ev ve parça başı işlerde yardım, borç

alma-verme, mahrem konuları konuşabilme gibi pek çok yardımlaşma ve dayanışma unsurunun da baskın şekilde uygulanmasını beraberinde getirmektedir.

Kentin hem insanlar arasında oluşturduğu iletişimsel uzaklık hem de mesafelerin sebep olduğu fiziksel uzaklık neticesinde sıkça görüşme imkânı bulamayan bireyler, günler vasıtasıyla daha önceden belirledikleri ve bir sıralamaya bağladıkları bu tip organizasyonlarla görüşme fırsatı yakalamakta ve birbirlerinden haberdar olabilmektedirler. Bu haberdar olma durumu, doğum, düğün, ölüm gibi önemli eşikler hakkında olabildiği gibi eğitim, iş, hastalık-sağlık gibi gündelik hayatta yaşanması muhtemel olaylar hakkında da olabilmektedir. Bunun en tipik örneklerinden biri akraba günleridir. Şehrin karmaşası içinde kendi akrabalarından kopan birey ve tüm akrabalarını tanıma imkânı bulamayan son kuşak, gün aracılığıyla akrabalarıyla tanışmakta ve birbirleriyle iletişimlerini sürdürebilmektedir. Aynı zamanda sadece akraba günleri değil; diğer gün çeşitleri (veli günü, paralı gün, altın günü, kitap günü, kahve günü, kahvaltı günü gibi) de katılımcılardan sadece birinin veya birkaçının tanıdığı başka kadınların gün gruplarına dâhil edilmesi ile kadınlar, pek çok kişiyle bu ortamlarda tanışabilmekte ve sosyal çevrelerini genişletebilmektedir. Öyle ki “gün arkadaşı” tabiri bunun en açık ifadelerinden biridir.

Kadınların gün ortamlarında iletişim/etkileşim imkânı bulmaları durumu, kişilere-rası ve grup iletişimlerini güçlendirmekle beraber gün ortamlarında yaratımı ve aktarımı yapılan fıkra, efsane, kişisel deneyim anlatısı, tavsiye, dedikodu, söylenti, atasözü gibi sözlü kültür ürünleri ile halk mutfağı, halk hekimliği, geçiş dönemleri gibi çeşitli konulardaki halk inanış ve uygulamalarının da sürekliliğini sağlamaktadır. Tavsiye gibi iletişimi kuvvetlendiren ve informal eğitimin temsil alanlarından birini oluşturan sözlü kültür ürünleri hem geleneksel hem de geleneksel olmayan bilgiyi ihtiva etmeleri bakımından aktarımın bir zincir hâlinde devam etmesini sağlamaktadır. Tavsiye, yapısı ve içeriği gereği çok çeşitli konularda olabildiği için hem zincirin genişlemesini sağlamakta hem de halk mutfağı, halk hekimliği, geçiş dönemleri gibi gündelik hayatta sıklıkla başvurulmuş halk inanış ve uygulamalarına referans olmaktadır. Farklı ortamlarda bir kişiden diğerine aktarılan söz konusu geleneksel bilgi, bireyin temas ettiği kişi ve dâhil olduğu grup sayısı arttıkça aktarım zinciri de genişlediği için hızlı bir şekilde yayılabilmektedir. Benzer şekilde fıkra anlatımındaki ustalığı ile bilinen bir kişinin gün ortamında olmasının istenmesi veya hâlihazırda gün katılımcısı olup fıkra anlatımı ile “tanınan” bir kadının varlığı, gün sırasında fıkra aktarımının yapılacağını garanti altına almaktadır. Örneğinin sıkça görüldüğü müstehcen fıkraların gün gibi kapalı bir ortamda kadınlar arasında aktarılması, bu fıkraların devamlılığını da sağlamaktadır. Toplumsal hayatta karşılaştığımız ve dâhil olduğumuz her bir sosyal grup içerisinde aktarımın hoş karşılanmadığı müstehcen fıkralar, günler sayesinde kendisine aktarım ortamı bulmaktadır. Söz konusu anlatımlar ise kadınların kapalı ortamlarda bu aktarımı gerçekleştirmeleri sayesinde psikolojik olarak rahatlamaya da imkân tanımaktadır. Aynı zamanda anne-kız veya anne-kız-torun şeklinde iki ya da üç kuşağın bir arada bulunduğu gün örneklerinde, bu toplantılar sayesinde kent ortamında kendisine yer bulduğuna inanılan misafir ağırlama başta olmak üzere gün ortamlarının bağlamsal olarak çeşitlilik gösteren tüm kültürel unsurlarının nesilden nesile aktarılması durumu söz konusudur. Eve misafir gelmeden önce yapılan hazırlıklar, misafirin gelmesi ile başlayan karşılama merasimi (karşılama sırasında söylenen kalıplaşmış sözler, misafire terlik verilmesi, paltosunun alınması gibi), hâl hatır sorma, ikramın nasıl ve ne zaman yapılacağı, sohbet konuları, misafirin uğurlanması (vedalaşma sırasında söylenen kalıplaşmış sözler, misafire palto-

sunun verilmesi gibi), misafir gittikten sonra evde yapılacak işleri kapsayan misafir ağırlama süreci, tüm aşamaları ile gün uygulamasında aktarılmaktadır.

Kentin insan yaşamına getirdiği birtakım iletişim sınırlılıkları, hem günün önemli bir yapısı olan iletişim (sohbet) hem de aktarım ortamı bulan sözlü kültür ürünleri ile halk inanış ve uygulamaları sayesinde ortadan kaldırılmaktadır. Kentsel mekânların gündelik hayatının aksine gündeki iletişim yapısının genellikle sınırlı olmaması, özellikle belirli bir anlatıcı tipine ihtiyaç duymayan sözlü kültür ürünlerinin yaratım ve aktarımını kolaylaştırarak bu türlerin kentlerdeki üretimleri için uygun ortamlar yaratmaktadır. Ayrıca sadece gün sırasında değil; gün öncesi ve sonrasında da kadınlar arasındaki etkileşim, kişilerarası veya grup iletişimi şeklinde sürdürüldüğü için söz konusu aktarımların bu süreçlerde de devam ettirildiği görülmektedir. Kadınların gün dışında yüze görüşmeleri veya Whatsapp gibi dijital ortamlarda bir arada bulunmaları, bu etkileşimin devamlılığını sağlamaktadır.

Kentsel ortamların getirisi olan “dış mekân”larda yapılan günler de kent ve gün ilişkisini ortaya koyan önemli unsurlardan biridir. Son yıllarda uygulama sıklığı artan ev dışı ortamlarda gün düzenleme durumu, kentlerin günün sürekliliği açısından sunduğu imkânlardan biri olarak değerlendirilebilir. Kent ortamında sıkça karşılaşılan kafe, pastane, restoran, pubisevi, öğretnemevi gibi mekânlar, günlerin düzenlenmesi için tercih edilen yerler durumundadır. Özellikle sosyalleşme açısından kısıtlı imkânı olan veya çalıştığı için hazırlık yapma fırsatı bulamayan kadınların tercih ettiği dış mekânlar da uygulamanın mekâna bağlı olarak yapısal özelliklerinin içeriklerinde birtakım değişimlere sebep olsa da günlerin sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır.

Kent ortamında yaratım ve aktarımının zayıfladığı iddia edilen kültürel öğelerin kentsel ortamların üretimi olan toplantılarda aktarımının sağlanması günlerin işlevsel özelliklerine vurgu yaparken uygulamanın geçmişten günümüze sürdürülebilir olmasını da açıklamaktadır. Bu tarz yaratım ve aktarımların devamlılığı, kültürel unsurların kuşaklar arasındaki geçişini kolaylaştırmakta, söz konusu unsurların kentsel mekânlarda ne şekillerde uygulandığı/aktarıldığı ve ne gibi değişimler yaşadığıyla ilgili örnekler de sunmaktadır.

Kültürel öğelerin kent ortamındaki temsil alanlarından ve bizzat örneklerinden biri olan günler, dedikodu yapılması, pasta-börek-kısır yenmesi, dans edilmesi, takıp takıştırılması gibi belirli mizahî kalıplar çerçevesinde karikatürize edilerek sunulmasına rağmen katılımcıları, zaman, iç (ev) ve dış (kafe, restoran gibi) mekân, dans, müzik, yeme içme, giyim kuşam, tasarruf araçları, iletişim, sözlü kültür ürünleri ile halk inanış ve uygulamaları gibi yapısal unsurları ve hazırlık, selamlaşma, hâl hatır sorma, sohbet şekilleri, ikram ve misafir ağırlama, vedalaşma/uğurlama gibi geleneksel bilginin uygulandığı ve aktarıldığı muhtevası ile kent folklorunun bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

Büyük çoğunluğu kentsel alanlarda yaşamaya başlayan ve “kentli” hâline gelen dünya nüfusu gerçeği, folklorun bir bütün olarak görülerek yaratıcısı ve aktarıcısı (ve dolayısıyla da koruyucusu) olan insan(lar)ın hareketliliği çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Tarihi, ekonomik, siyasi, toplumsal, kültürel, mekânsal olmak üzere pek çok farklı parametre ile şekillendirilen birey ve onların bir araya gelecek oluşturdıkları toplumsal/sosyal gruplar, kültürel öğelerin yollaşma (olumsuz) ve gelişme (olumlu) şeklinde iki ayrı yönde değişim yaşamasına yol açmaktadır. Bilinçli veya bilinçli olmadan meydana getirilen değişimler, mekânsal ölçek üzerinden kurgulandığında kentin kültürel yapılarının ini boşalttığı algısı ortaya çıkabilmektedir. Söz

konusu algı, uzunca bir süre kenti folklor disiplininden uzak tutmuş; karmaşık yapısı ile ön plana çıkarılan kentlerin kültürel öğelerden yoksun bir mekân olarak düşünülmesine neden olmuştur. Bu durum tartışmalı olmakla beraber kent ortamında karşılaştığımız halk bilgisi ürünlerini konumlandırma, tanıma ve inceleme noktasında da pek çok soruya yanıt verememektedir.

Türkiye kentleri söz konusu olduğunda bu ortamların farklı yerleşim bölgelerine sahip olmaları, her kentin aynı özellikleri taşımaması ve kent ile kırsal arasındaki sınırların giderek belirsizleşmesi gibi sebeplerle hâlihazırda değişken ve hareketli bir yapıda olan kültür, kentlerin yapılanmaları ve ikâmet edenlerine bağlı olarak şekillenmektedir. Donmuş bir yapıda görmenin mümkün olmadığı kültür ve kültürel unsurlar, kentsel mekânlar söz konusu olduğunda ilk ve bozulmamış hâlinin tespiti ile değil; yaşadıkları değişimler (yozlaşma veya gelişme fark etmeksizin), nerede, ne zaman, nasıl ve neden ortaya çıktıkları, işlevleri, yapısal unsurları ile ön plana çıkmaktadır.

Ekonomik, kültürel, sosyal, eğitimsel ve ideolojik olmak üzere pek çok farklı işlev üzerine inşa edilen günler, karmaşıklık ve devasalık karşılığı olarak nitelendirilen kentsel ortamların karşımıza çıkardığı geleneksel uygulamalar olmakla beraber, sadece uygulamanın kendisi değil; uygulamanın ihtiva ettiği kültürel unsurlar açısından da kent folklorunun inceleme alanlarından birini oluşturmaktadır. Kabul günü ile gün arasındaki tarihsel süreçte dönemin özelliklerine bağlı olarak değişim yaşayan bu toplantılar, yapısal ve işlevsel olarak kimi unsurlarının günümüzde aktarılmaması sebebiyle yaşatılmaması kimi unsurlarının ise yeniden kurularak aktarılması veya ihtiyaca yönelik olarak yeni unsurlar eklenmesi ve üretilmesi şeklinde varlığını korumaktadır. Kentleşme süreçleriyle bağlantılı olarak düşünmenin doğru olacağı kabul günü-gün dönüşümü de söz konusu geleneksel uygulamanın yaratıldığı ve aktarıldığı mekâna bağlılığı ile ilişkilendirilebilir. Kentlerin giderek büyümesi ve buna bağlı olarak kültürel yapının çeşitlenmesi, bahsedilen ziyaret biçiminin kabul günü şeklinden güne dönüşmesini tetikleyen unsurlardan biri olarak görülmektedir. Kentlerin özellikle son 10 yılda hemen her sosyoekonomik gruba hitap eden mekân çeşitliliğine sahip olması da günün mekân tercihlerini değiştirmiş; günler sadece iç mekânlarda (ev) değil; dış mekânlarda da (kafe, meyhane, restoran, polisevi gibi) düzenlenir olmuştur. Bu durum da kentsel mekânlara ait kültürel yapılanmaların geleneksel uygulamalar üzerindeki etkisini göstermekle beraber kentin üretimi olan bir ziyaret biçiminin yaşadığı değişimlerin yine kent ortamının sunduğu imkânlar çerçevesinde değişime uğradığını akla getirmektedir.

Günlerin mekânsal özelliklerine (yapıldığı mekânın kentlerin hangi yerleşim bölgesine ait olduğu) ve katılımcılarının demograf özellikleri (yaş, meslek, eğitim durumu, medenî hâl, sosyoekonomik durum, memleket) ile psikolojik karakteristiklerine (davranış ve düşünceler, ilgi alanları, güdüler, hayat tarzları) göre uygulanış biçimleri değişim gösterse de günlerin bütüncül bir yapı olmasını sağlayan dinamikleri genellikle değiştirmektedir. Bahsedilen her bir müstakil yapı, hem kendi yapısal ve işlevsel özelliklerini sürdürmekte hem de uygulamanın içerisinde diğer yapılarla etkileşime geçerek söz konusu toplantıların sürekliliğini ve pek çok kültürel unsur üzerine inşa edilmesini sağlamaktadır. Bahsedilen unsurların gün uygulamasını meydana getirmesi ve gün ortamlarının vazgeçilmezi olmaları durumu, kent ortamında folklorun sergilenmesini ve temsilini sağlaması açısından oldukça önemlidir. Kentsel mekânların üretimini ve aktarımını sıfırladığı veya önemli ölçüde zayıflattığı iddia edilen kültürel unsurların yine kent ortamının yaratımı olan ve oralardan kırsal alanlara yayılan günlerin aşamalarında temsil imkânı bulması, söz konusu unsurların kent ortamında nasıl sergilendiğini görme imkânı tanımaktadır.

Kent folkloru söz konusu olduğunda önemli bir bağlamsal özellik olarak karşımıza çıkan mekân, geleneksel yapılanmalarda değişimlere kapı aralamakla beraber herhangi bir halk bilgisi ürününün yayılım aşamasında da rol oynamaktadır. Kentsel mekânlardan kırsal mekânlara doğru yayılan günler, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarından Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar kent merkezli uygulamalarken 1950'lerden sonra kasabaların ilçelere dönüştürülmesi ve bu bölgelere tayin edilen devlet görevlilerinin eşleri arasında uygulamanın aktarılması ile uygulama alanını genişletmiştir. Bahsedilen insan hareketliliği ile farklı yerleşim bölgelerinde uygulanmaya başlayan günler, kentsel mekânların özelliklerini kırsala taşıırken eş zamanlı olarak kırsal mekânlara ait unsurları da kentin mekânlarına taşımaktadır. Günümüzde her kırsal yerleşim bölgesinde örneğine rastlamanın mümkün olmadığı bu toplantı biçimi, uygulandığı kırsal yerleşim alanlarında da bu bölgelerin genellikle "çat kapı" olarak nitelendirilen ziyaret şekline ayak uyduramayan bir fenomen olarak görülmektedir. Kent hayatının karmaşası içerisinde önceden belirlenmiş zaman, mekân ve sıralama özelliklerine bağlı olarak düzenlenen günler, ilk şekliyle kırsal alanların üretimi olmaya oldukça uzaktır.

20. yüzyılın başlarından itibaren kent merkezlerinde uygulanmaya başlayan kabul günleri, günümüzdeki uygulanış biçimi ve "gün" şeklindeki isimlendirmesi ile folklorun kent ortamlarındaki önemli temsil alanlarından birini ortaya koymaktadır. Hem uygulamanın kendisi hem de aşamaları (hazırlık gibi gün öncesi; selamlaşma, hâl hatırlama, ikram, misafir ağırlama, uğurlama gibi gün sırası; temizlik gibi gün sonrası) ve yukarıda sıklıkla vurgulanan yapısal unsurları ile günler, her bir uygulama örneği ile kentsel mekânlarda folklorun temsilinin sürekliliğini sağlayan araçlardan biri olma rolünü devam ettirmektedir.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

NOTLAR

1. Söz konusu tanım, tarafımızca hazırlanan "Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi" adlı doktora tezi içerisinde "Kadın Günü Kavramı" başlıklı bölümde mevcuttur. Makale konusu edilen uygulamanın açıklanması için tanıma yeniden yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Nükte Sevim Derdiçok, "Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2022: 41-48.

KAYNAKÇA

- Altundere, Elif ve diğer. "Kentleşme". *Kent Çalışmalarına Giriş: Kırsal, Kent ve Göç Sosyolojisi*, Ed.: Murat Şentürk ve Yusuf Adıgüzel, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Ateş, Ahmet Emre. *Kazma-Kürek, Defter-Kitap: Köy Enstitüleri, Sekülerizm ve Romantik Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- Benedict, Peter. "The Kabul Günü: Structured Visiting in an Anatolian Provincial Town". *Anthropological Quarterly* 47(1), 1974: 28-47.
- Cengiz, Coşkun. "Ekonomik ve Sosyal Bir Etkinlik Olarak Altın/Para Günlerinin Pazarlama Açısından İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2016.
- Çavuşoğlu, Erbatır. *Türkiye Kentleşmesinin Toplumsal Arkeolojisi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.
- Çobanoğlu, Özkul. *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihinin Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.
- Derdiçok, Nükte Sevim. "Günlerde Statü Endişesi ve Temsilleri". *Folklor Akademi Dergisi* (4/2), 2021: 265-280.
- Derdiçok, Nükte Sevim. "Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2022.
- Ekici, Metin. *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları, 2004.

- Esgin, Ali ve Özgür Sarı. "Takdim: Kent, Mekân, Kuram ve Güncel Yorumlar." *Toplumsal Analizler Ekseninde Kent Fragmanları*, Ed.: Özgür Sarı ve Ali Esgin, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2016: 7-15.
- Genç, Fırat ve diğer. *Kentlerin Türkiyesi: İmkânlar, Sınırlar ve Çatışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- Gürcayır Teke, Selcan. *Türk Halk Biliminde Derleme –Çalışmalar, Tartışmalar-*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2020.
- Işık, Oğuz ve M. Melih Pınarcıoğlu. *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Karakaş, Mehmet. "Kent, Mekân ve Toplum: Mekân Sosyolojisine Giriş". *Kent, Mekân ve Toplum*, Ed.: Mehmet Karakaş, İstanbul: Tezkire Yayıncılık, 2019: 15-42.
- Karaömerlioğlu, Asım. *Orada Bir Köy Var Uzakta: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- Keleş, Ruşen. *100 Soruda Türkiye'de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*. İzmir: Cem Yayınevi, 2019.
- Khatib-Chadidi. "Gold Coins and Coffee ROSCA's: Coping with Inflation the Turkish Way in Northern Cyprus". *Money-Go-Rounds: the Importance of Rotating Savings and Credit Associations for Women*, Ed.: S. Ardener ve S. Burman, Oxford: Berg, 1995: 241-261.
- Laba, Martin. "Urban Folklore: A Behavioral Approach". *Western Folklore* (38/3), 1979: 158-169.
- Metin, Ezgi. "Kent Folkloruna Bir Örnek: Doktor Folkloru". *Millî Folklor*, 71, 2006: 34-38.
- Oğuz, M. Öcal. *Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2019.
- Oğuz, M. Öcal. *Paldır Kültür Kentleşmeler*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2019.
- Önkal, Güncel. "Kentlilik ve Kentsizlik." *Toplumsal Analizler Ekseninde Kent Fragmanları*, Ed.: Özgür Sarı ve Ali Esgin, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2016: 61-76.
- Örnek, Sedat Veyis. *Türk Halkbilimi*. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Park, Robert E. "Şehir: Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler". Çev.: Pınar Karababa Kayalığıl, *Şehir: Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*, Robert E. Park ve Ernest W. Burgess, Ankara: Heretik Yayınları, 2020: 37-85.
- Yörükân, Ayda. *Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri*. Der. ve Yay. Haz.: Turhan Yörükân, Ankara: Nobel Yayın, 2006.